

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.02.2007, sp. zn. 8 Td 11/2007, ECLI:CZ:NS:2007:8.TD.11.2007.1

Číslo: 15/2008

Právní věta: Za místo, v jehož obvodu mladistvý bydlí, podle kterého se ve smyslu § 37 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, určuje místní příslušnost soudu pro mládež, nelze mechanicky přejímat místo jeho trvalého pobytu, ale je potřeba pro jeho určení vždy ověřit, kde mladistvý skutečně bydlí. Za takové místo lze považovat i výchovné zařízení, v němž mladistvý vykonává ústavní nebo ochrannou výchovu, pokud se nejedná jen o dočasný pobyt. Takovým místem však není věznice, kde je mladistvý ve vazbě nebo kde vykonává trestní opatření odnětí svobody.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.02.2007

Spisová značka: 8 Td 11/2007

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Mladistvý, Příslušnost soudu

Předpisy: § 37 z. s. m.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud jako soud pro mládež rozhodl v trestní věci obviněných mladistvých o příslušnosti soudu tak, že podle § 24 odst. 1 tr. ř. je k projednání trestní věci obviněných mladistvých J. O. a M. W. příslušný Okresní soud v Ostravě.

Z odůvodnění:

Státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Kroměříži podala dne 3. 10. 2006 Okresnímu soudu v Kroměříži, soudu pro mládež, obžalobu na obviněné mladistvé (dále jen „mladistvé“) J. O. a M. W. pro skutek, ve kterém je spatřováno provinění krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák., kterého se měli oba mladiství dopustit tak, že společně dne 2. 3. 2006 kolem 21.00 hodin v K., na okrese V., se zjištěným záměrem pomocí lopaty vypáčili dřevěnou mřížku vstupních dveří místní kapličky, vnikli dovnitř a odcizili zde 2 kusy sádrových sošek andílků a obrazy Panny Marie, přičemž poškozenému Městskému úřadu v K. tak odcizením věcí způsobili škodu ve výši 350 Kč a poškozením dveří další škodu ve výši nejméně 500 Kč.

Usnesením Okresního soudu v Kroměříži, soudu pro mládež, ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 3 Tm 30/2006, byla podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. a § 188 odst. 1 písm. a) tr. ř. tato trestní věc

předložena Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o příslušnosti soudu proto, že s ohledem na ustanovení § 37 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb. není k projednání věci místně příslušný. Tento postup soud věc předkládající odůvodnil tím, že podle popisu skutku je zřejmé, že čin byl spáchán v územním obvodu Okresního soudu ve Vsetíně. Podle zprávy Probační a mediační služby, střediska K., byl mladistvý J. O. od 19. 9. 2006 umístěn ve Výchovném ústavu B. – P., okres L., což bylo ověřeno i zprávou Výchovného ústavu S., okres K., kde byl mladistvý umístěn v době, kdy proti němu bylo vedeno přípravné řízení. Ohledně mladistvého M. W. poukázal na zprávu Magistrátu města Ch., odboru zdravotnictví a sociálních věcí, podle níž byl tento mladistvý umístěn do Výchovného ústavu pro mládež ve P., okres L., jak potvrdila ve své zprávě i Probační a mediační služba, středisko L..

Na základě těchto skutečností Okresní soud v Kroměříži, soud pro mládež, dospěl k závěru, že není místně příslušným k projednání této věci, ale že takovým soudem je Okresní soud v Lounech, soud pro mládež, v jehož obvodu oba mladiství bydlí. Věc proto předložil Nejvyššímu soudu jako soudu nejbližše společně nadřízenému oběma uvedeným okresním soudům jako soudům pro mládež, aby rozhodl o tom, který z nich je místně příslušným.

Nejvyšší soud jako soud pro mládež, jemuž byla tato věc předložena, v souladu s ustanovením § 24 odst. 1 tr. ř. shledal, že v posuzovaném případě jde o řízení v trestních věcech mladistvých, které podle § 291 tr. ř. upravuje zvláštní zákon. Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle trestního řádu. Zvláštním zákonem pro řízení v trestních věcech mladistvých je zákon č. 218/2003 Sb., který neobsahuje ustanovení upravující rozhodnutí o příslušnosti soudu, a proto je třeba postupovat podle obecné úpravy podle § 24 tr. ř. Podle něho, vzniknou-li pochybnosti o příslušnosti soudu, rozhoduje o tom, který soud je příslušný k projednání věci, soud, jenž je nejbližše společně nadřízen soudu, u něhož byla podána obžaloba, a soud, který má být příslušný podle rozhodnutí o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti. Přitom je vázán jen zákonnými hledisky rozhodnými pro určení příslušnosti, v případě mladistvých zakotvených v ustanovení § 37 zák. č. 218/2003 Sb.

Podle § 37 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb. řízení koná soud pro mládež, v jehož obvodu mladistvý bydlí, a nemá-li stálé bydliště, soud, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje. Podle § 37 odst. 2 tohoto zákona nelze-li žádné takové místo zjistit, nebo jsou-li mimo území České republiky, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu bylo provinění spácháno; jestliže nelze místo činu zjistit, koná řízení soud pro mládež, v jehož obvodu čin vyšel najevo.

Místní příslušnost (soudů pro mládež věcně příslušných krajských a okresních soudů) je určována třemi skupinami hledisek: za prvé místem, kde má mladistvý stálé bydliště, a nemá-li je, kde se zdržuje nebo pracuje, za druhé místem, kde bylo provinění spácháno, a za třetí místem, kde čin vyšel najevo. Uvedené tři skupiny hledisek, podle nichž se určuje místní příslušnost, jsou ve vzájemném poměru subsidiarity, a to v tom pořadí, v jakém jsou uvedeny v ustanovení § 37 zák. č. 218/2003 Sb. Příslušnost určená podle místa, kde má mladistvý stálé bydliště, nebo kde se zdržuje nebo pracuje (tzv. forum loci), je prvotní, má přednost před příslušností, která byla určena ostatními hledisky.

Příslušnost určená podle prvního hlediska má před ostatními dalšími způsoby jejího určení přednost proto, že soud tu může nejlépe a nejsnáze zjišťovat okolnosti charakterizující osobu mladistvého a jeho poměry, prostředí, v němž žije a pracuje, vytvářet podmínky pro individuální přístup k řešení jednotlivých věcí a zanedbatelné není ani to, že výchovný účinek provedeného řízení zde bývá nejpůsobivější.

Ze smyslu ustanovení § 37 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb. rovněž plyne, že právě hledisko stálého bydliště zaručuje, že mladistvý je k tomuto místu vázán, a právě tato určitá fixace ke konkrétnímu místu, může být garantem trvalosti a stability pobytu mladistvého, což jsou okolnosti důležité nejenom pro řádné zjištění a ověření poměrů mladistvého, ale též pro možnost co nejlepšího zajištění koordinace a spolupráce s probační a mediační službou, s příslušným orgánem sociálně-právní

ochrany dětí, event. s jeho rodinou či blízkými osobami a lze tak zajistit možnost účinného působení na takovou osobu i po skončení řízení. Jenom propojením těchto, ale i dalších způsobů, jimiž lze na mladistvého působit, lze docílit naplnění účelu a smyslu výkonu soudnictví nad mládeží (§ 1 zák. č. 218/2003 Sb.).

Předpokladem účinného dosažení účelu zák. č. 218/2003 Sb. je spolehlivé zjištění, že takové místo je skutečně místem, kde mladistvý bydlí anebo má alespoň vytvořeny reálné podmínky pro to, aby zde stále bydlel.

Z uvedeného je patrné, že pro stanovení místa zakládajícího místní příslušnost soudu pro mládež, nelze bez dalšího mechanicky vycházet z adresy formálně určující trvalé bydliště mladistvého. Nelze pominout, že pro určení stálého bydliště se vychází z pojmu trvalého bydliště podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů, který v ustanovení § 10 stanoví, že místem trvalého pobytu se rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání s tím, že občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu, ale je potřeba ověřit, zda toto bydliště splňuje podmínky ustanovení § 37 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., tedy zda jde skutečně o místo, kde mladistvý fakticky žije, ve smyslu skutečného obsahu tohoto pojmu, tj. kde bydlí.

Z obsahu spisu Okresního soudu v Kroměříži, soudu pro mládež, sp. zn. 3 Tm 30/2006, se podává, že mladistvý J. O. je hlášen k trvalému pobytu na adrese K., okres K. Ze zprávy Městského úřadu B., odboru sociálních věcí vyplývá, že rozsudkem Okresního soudu v Kroměříži ze dne 25. 8. 2005, sp. zn. Nc 1976/2005, který nabyl právní moci dne 19. 9. 2005 byla nad tímto mladistvým nařízena ústavní výchova, kterou v době podání obžaloby obviněný mladistvý J. O. vykonával ve Výchovném ústavu B. – P., (bývalý okres L.), kam byl přerazen z Výchovného ústavu a střediska výchovné péče H. ve S., (bývalý okres K.).

Mladistvému M. W. byla podle sdělení Magistrátu města Ch., odboru sociálních věcí a zdravotnictví na základě rozhodnutí Okresního soudu v Chomutově ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. 14 P 210/2001, rovněž nařízena ústavní výchova, kterou vykonával v různých výchovných ústavech, ze kterých příležitostně utíkal. Na útěcích se dopouštěl trestného jednání. V době podání obžaloby v této trestní věci byl umístěn do Výchovného ústavu a školní jídelny v P.

Nejvyšší soud, aby mohl spolehlivě posoudit otázky důležité pro určení místní příslušnosti soudu pro mládež v této trestní věci, kde je konáno společně trestní řízení ohledně dvou mladistvých, aktualizoval informace o jejich bydlištích. Zjistil tak ze zprávy Výchovného ústavu a školní jídelny O. – H. došlé dne 7. 2. 2007, že mladistvý J. O. byl do tohoto zařízení přemístěn z Výchovného ústavu B. dne 8. 1. 2007. Důvodem umístění byla zejména agresivita, nezvladatelné chování a opakované útoky.

Ze zprávy Výchovného ústavu a školní jídelny v P. doručené Nejvyššímu soudu dne 7. 2. 2007, vyplynulo, že mladistvý M. W. se dopouštěl v průběhu pobytu v tomto ústavu různých trestných jednání. V důsledku toho byl dne 29. 1. 2007 na základě podnětu Okresního státního zastupitelství v L. pod sp. zn. Zt 89/2007 vzat do vazby, kterou od této doby vykonává ve Vazební věznici v L., jak bylo rovněž ověřeno dne 7. 2. 2007 v Centrální evidenci vězňů.

Na základě těchto poznatků Nejvyšší soud shledal, že oba mladiství se již dlouhodobě nezdržují v místech svých trvalých bydlišť, ale nad oběma byla nařízena ústavní výchova. S ohledem na toto zjištění dovolací soud usoudil, že místo určené podle adresy trvalého bydliště obou mladistvých, není tím místem kde oba mladiství ve smyslu § 37 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb. bydlí, neboť již dlouhodobě žijí v rámci soudem nařízené ústavní výchovy ve výchovných ústavech; mladistvý J. O. od 9. 6. 2005 a

mladistvý M. W. od 11. 2. 2003.

V této souvislosti je významné, že ústavní výchova je podle § 46 zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, nařízena tehdy, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit. Z důležitých důvodů může soud prodloužit ústavní výchovu až na jeden rok po dosažení zletilosti. Významné je též i to, že soud nařizující ochrannou výchovu nestanoví druh výchovného zařízení, v němž bude ústavní výchova vykonávána. Problematika volby konkrétního ústavu spadá do kompetence okresního úřadu, který při rozhodování o volbě ústavu vychází z příčin zjištěných soudem, které vedly k nařízení ústavní výchovy, z míry narušení výchovy dítěte, z jeho zdravotního stavu, věku apod. Z okolností a pravidel, za nichž je ústavní výchova realizována (je veden Ústřední evidencí mládeže soupis všech dětí v ústavech a je sledováno jejich přemísťování nebo že soud, který ústavní výchovu nařídil, kontroluje její provádění a průběh a kontroluje též její výsledky), je zřejmé, že při výkonu ústavní výchovy je výchovný ústav takovým místem, kde je na mladistvého trvale působeno, kde je zaručena trvalost jeho pobytu a kde dochází i k propojení výchovných vlivů s realizací jeho denních i osobních potřeb.

Na základě těchto úvah Nejvyšší soud shledal, že pokud se mladistvý v době, kdy je proti němu vedeno trestní řízení nachází ve výchovném zařízení, ve kterém vykonává ústavní, ale též i ochrannou výchovu (zák. č. 109/2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů) a nejedná se jen o dočasný pobyt, je možné takový pobyt považovat za stálé bydliště, jak ho předpokládá ve své první alternativě ustanovení § 37 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb.

Pro úplnost je vhodné doplnit, že takto určenou místní příslušnost soudu pro mládež lze vztahovat i na případy, kdy mladistvý z takového zařízení uprchl, a to za podmínky, že nařízená ústavní výchova stále trvá, tedy že neskončila v důsledku dosažení věkové hranice mladistvého a nebo nebylo soudem rozhodnuto o jejím zrušení nebo ukončení, a podle všech okolností případu je zřejmé, že mladistvý poté, co bude dostižen, bude do tohoto zařízení zpět dodán k jejímu dalšímu výkonu.

Dále je nutné poukázat na to, že místo výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody ve věznicích Vězeňské služby není hlediskem pro určení místní příslušnosti ve smyslu § 37 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. Nejedná se totiž o pobyt, který by odpovídal hlediskům § 10 zák. č. 133/2000 Sb., ale podle § 1 v souvislosti s ustanovením § 5 odst. 3 zák. č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších změn, se výkonem trestu sleduje dosažení účelu trestu odnětí svobody ve smyslu trestního zákona. Obdobně je tomu i v případě výkonu vazby (zák. č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby ve znění změn a doplňků), která je jedním ze zajišťovacích institutů upravených ustanovením § 67 a násl. tr. ř. Jak v případě výkonu trestu odnětí svobody, tak i u vazby není vzhledem k jejich zákonem vymezené povaze možné účinně předpokládat dosažení účelu zák. č. 218/2003 Sb.

Na základě uvedených skutečností při respektování shora uvedených kritérií Nejvyšší soud shledal, že místně příslušným soudem pro mládež [§ 2 písm. g) zák. č. 218/2003 Sb.] je v rámci společného řízení (§ 38 zák. č. 218/2003 Sb.) ohledně obou mladistvých soud, v jehož obvodu mladistvý J. O. ve smyslu § 37 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb. bydlí, jímž je výchovné zařízení v O. – H., v němž se v rámci nařízení ústavní výchovy nachází. Tímto soudem pro mládež je Okresní soud v Ostravě.

Nutné je poukázat též na to, že se Nejvyšší soud pro toto určení místní příslušnosti řídil i hledisky vhodnosti a účelnosti, které je nutné mít při posuzování otázek spojených s místní příslušností vždy na paměti. Zejména zvažoval problematičnost osoby mladistvého J. O., který se dopouští častých útěků a je u něho proto nezbytná výrazná ostražitost, aby se minimalizovaly možné problémy, což lze při nedostatku ostrahy ve výchovných ústavech zajistit při převozech a transportech u kratších

vzdáleností. Na druhé straně v rámci vazby u mladistvého M. W., je bezpečnost jeho převozu v prostředí vězeňské služby dostatečná. Do úvahy bylo bráno i místo spáchání činu nacházející se v sousedícím obvodu Okresního soudu ve Vsetíně, čímž bylo zvažováno i hledisko rychlosti a hospodárnosti, které je v řízení ve věcech mladistvých též důležitým kritériem.

S ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti Nejvyšší soud učinil závěr, že podle § 24 odst. 1 tr. ř. určil, že k projednání věci mladistvých je příslušný Okresní soud v Ostravě.